

ده پیام از ماه رمضان

<"xml encoding="UTF-8?">

یکم: تحولات روحی

روانی که در افراد و جوامع انسانی پدید می آید، سه بخش مهم دارد:

1. افزایش دانش و آگاهی؛
 2. گسترش قلمرو آزادی و اختیار و قدرت انتخاب انسانی؛
 3. تقویت عواطف و عشق ملکوتی.
- ماه رمضان، ماه «آگاهی» بیشتر از حقایق هستی است و این هدف در سایه تلاوت قرآن و تدبّر در آن به دست می آید. ماه رمضان ماه تقویت اراده و «آزادی» از زنجیرهای درونی است و این آرمان مقدس در پرتو روزه دست یافتنی است.
- ماه رمضان، فرصتی برای دعا و نیایش و شب زنده داری است که «عشق ملکوتی» و انس با محبوب جاودانه را پدید می آورد و شهد مناجات و نیایش را در کام انسان می ریزد.

دوم: انسان در زندگی با آفات فراوانی مواجه است

از جمله:

1. عادت پرستی؛
2. غریزه سالاری؛
3. غفلت زدگی؛
4. تنبلی و تن پروری؛

5. عادت به تبعیض در زندگی اجتماعی.

در پرتو خورشید درخشان ماه رمضان، سلطه عادت‌ها و غریزه‌ها بر زندگی انسان کاهش می‌یابد، غفلت‌ها زدوده می‌شود، به دلیل هماهنگی با جمع، موانع خودسازی کاهش می‌یابد، اخوت دینی و روح برادری و همدردی با نیازمندان تقویت می‌گردد، تلاوت قرآن، تقوا و تهجد، زمینه تعالی و بازگشت به فطرت الهی و زندگی عالی انسانی را فراهم می‌سازد.

سوم: واژه «صوم» به معنای روزه

مشتقات آن در قرآن کریم سیزده بار به کار رفته است. وجوب روزه، روزه مسافر، نذر روزه، روزه بدل قربانی، روزه کفاره ایام ماه رمضان، روزه کفاره قسم، روزه کفاره ظهار، ارزش مردان و زنان روزه دار، و... مباحثی است که پیرامون روزه در آیات مختلف قرآن مجید مطرح شده است. علاوه بر موارد فوق یک بار هم نام ماه رمضان در قرآن کریم آمده است که در آن نزول قرآن، هدایتگری آن برای مردم و روشننگری آن نسبت به جریان حق و باطل گوشزد گردیده است.

شب قدر به عنوان بخشی از ماه رمضان و ارزشمندترین فرصت برای بشریت، در سوره قدر و آیه دوم سوره دخان یادآوری شده است و از آن به عنوان شبی مبارک یاد شده است. شبی که در آن هر امر حکیمانه تدبیر و تفکیک می‌شود و شبی که از هزار ماه برتر است.

شبی که بشریت، حتی شخص پیامبر اعظم بدون تعلیم الهی نمی‌داند چگونه شبی است! شبی که فرشتگان و روح با اذن پروردگارشان بر انسان کامل نازل می‌شوند. و آن شب تا طلوع فجر، شب سلام و سلامتی است. در نهج البلاغه، واژه صوم یک بار، واژه صیام (7) بار، واژه صیامه (2) بار، و واژه صائم نیز (2) بار به کار رفته است، و روزه ماه رمضان به عنوان سپری در برابر عذاب الهی، زکات بدن، و ابزاری برای آزمودن اخلاص خلق تلقی شده است.

چهارم: خودسازی

خود سازی با تعبیرهای فراوان در قرآن و احادیث اهل بیت علیهم السلام آمده است، و واژه‌های گوناگون تزکیه، تقوا، جهاد با نفس، مصونیت از سُخّ، جهاد اکبر، محاسبه نفس، تخلّق به اخلاق الهی، اکتساب مکارم اخلاق، رعایت عدل و احسان، و عبادت، هر کدام حاکی از نوعی خودسازی است.

خودسازی در فرهنگ اهل بیت علیهم السلام شامل کنترل تمام رفتارها و گفتارهای انسان در چهارچوب دستورهای خداست. کنترل چشم و گوش و زبان و دست و پا و شکم و شهوت براساس بایدها و نبایدهای قرآن و

سنت، مصداق خودسازی اسلامی و الهی است و روایات مکرری یادآوری کرده است که روزه داری، فقط به دستگاه گوارش و خوردن و آشامیدن مربوط نیست؛ بلکه مهم کنترل انسان بر اندام خویش و مراقبت بر صادرات و واردات کشور روح و جزیره جسم انسان است. برای نمونه به این احادیث شریف توجه کنیم:

قال علی علیه السلام: «الصَّيَامُ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ كَمَا يَمْتَنِعُ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ؛ روزه (راستین) دوری از گناهان است؛ همانطور که انسان از خوردنی و نوشیدنی خودداری می کند.»

حضرت فاطمه علیهاالسلام فرموده است: «ما يَصْنَعُ الصَّائِمُ بِصِيَامِهِ إِذَا لَمْ يَصُنْ لِسَانَهُ وَ سَمْعَهُ وَ بَصَرَهُ وَ جَوَارِحَهُ؛ وقتی روزه دار، زبان و گوش و چشم و اندامش را حفظ نکند، این روزه چه فایده ای دارد؟!»

خودسازی در فرهنگ قرآن و عترت علیهم السلام شامل خودسازی عقیدتی، اخلاقی و رفتاری می شود و کلیه رفتارهای سیاسی، اقتصادی، دفاعی و جهادی انسان را در بر می گیرد، و روزه داری و ماه رمضان، فرصتی برای ایجاد تحوّل بنیادی در اندیشه ها و روحیه ها، عاداتها و عملکرد انسان است.

فضائل اخلاقی همه در سایه ایمان و تقوا تقویت می شود و بیماریهای اخلاقی در پرتو روزه و رمضان درمان پذیر است.

پنجم: امام سجاد علیه السلام در صحیفه سجادیّه

امام سجاد علیه السلام در صحیفه سجادیّه درباره ماه رمضان معارف ارزشمندی بیان فرموده است. جامع ترین متن موجود از صحیفه سجّادیه کتابی است که توسط مؤسسه الامام المهدی منتشر شده است و حاوی 270 دعای امام سجاد علیه السلام است.

1. در این کتاب ضمن دعای نماز شب نیمه شعبان، امام سجاد علیه السلام فرموده است: «خدایا از تو درخواست می کنم توفیق درک ماه رمضان را به عنوان مکمل و متمم عبادات ماه شعبان، به من عنایت کنی و با اتمام این دو ماه، مرا از پوسته گناهان بیرون آوری؛ زیرا من در دژ تو پناهنده شده ام.
2. به نامهای بزرگ تو چنگ زده ام و اهل موالات به اولیای گرامی تو هستم؛ آنها که اهل نقض و ابرام اند. و امامی پس از امام دیگر چراغ شبهای تار، و حجت های خدا بر همه خلق اند، از سوی تو بر آنان برترین سلام و درود باد.»
2. آن بزرگوار، دعای مفصّلی برای ورود ماه رمضان بیان فرموده است و در آن دعا از ماه رمضان به عنوان «شهر القیام، شهر الاسلام، شهر الطهور، و شهر التمحیص و شهر الصّیام؛ ماه شب زنده داری، ماه مسلمانی یا تسلیم، ماه پاک سازی، ماه تصفیه و ماه روزه نام برده است.»
3. دعای معروف به دعای ابو حمزه ثمالی، داعی است که ابو حمزه آن را از امام چهارم نقل کرده و گفته است: «علی بن الحسین سرور پرستندگان - درود خدا بر او و پدرش باد - بخش مهم شب را در ماه رمضان نماز می گذارد و چون سحر می شد، این دعا را می خواند.»

حضرت سجاد علیه السلام داعی را هر روز ماه رمضان می خوانده اند که در صحیفه جامعه به عنوان دعای شماره 117 آمده است.

امام چهارم، برای روزهای ماه رمضان از سیزدهم تا پایان ماه، یک دعای خاص بیان فرموده و خود آن بزرگوار آن را

خوانده است.

دعاهای دیگری با عناوین زیر نیز از آن بزرگوار نقل شده است:

دعای شب بیست و هفتم؛

دعای آخرین شب ماه رمضان؛

دعای وداع ماه رمضان با شماره 142؛

دعای وداع ماه رمضان با شماره 143؛

دعای روز عید فطر؛

دعای هنگام افطار؛

دعای پس از بازگشت از نماز عید فطر.

هر کدام از این دعاهای حیات بخش، متنی عمیق و جذّاب دارد که چون باران بهاری روح را طراوت می بخشد. متن دعاهای گوناگون امام چهارم درباره ماه رمضان بهترین معرف ماه رمضان و نشان دهنده نقش تربیتی این ماه شریف است.

زمزمه های امام سجاد علیه السلام در فراق این ماه، جانسوزتر از ناله نی و دردناک تر از حدیث جدائی است. این ماه فرصتی استثنایی و بس ارزشمند است، که هم باید به استقبال آن شتافت و هم باید آن را بدرقه کرد و پس از عید فطر مستحب است شش روز آن را بدرقه کنند و روزه بگیرند.

ششم: ماه رمضان بهار قرآن است

برنامه ریزی و تلاش برای تلاوت، تدبّر، آموزش، تفسیر، حفظ قرآن و گسترش جلسات قرآنی توسط مسئولان فرهنگی و رسانه های کشور و مبلغان و روحانیون گرامی، از بهترین اقدامات فرهنگی محسوب می شود. معرفی تفاسیر، ترجمه های معتبر، کتابهای علوم قرآنی، CD ها و سایتهای قرآنی به نسل جوان، از اقدامات خوبی است که مبلغان دین می توانند، انجام دهند.

هفتم: درمان بیماریها

درمان بیماریها همیشه با خوردن و آشامیدن و تزریق دارو و مصرف قرص و کپسول نیست. روزه در فرهنگ اسلامی یک اقدام عبادی، معنوی است که علاوه بر آثار عبادی و اجتماعی، آثار طبّی، بهداشتی و درمانی فراوان دارد.

در برخی از احادیث پیامبر اعظم و اهل بیت علیهم السلام به این نقش روزه تصریح شده است: قال رسول الله صلى الله عليه وآله : «صُومُوا تَصِحُّوا؛ روزه بگیرید تا سالم شوید.»

قال علی علیه السلام : «الصَّيَامُ أَحَدُ الصَّحَّتَيْنِ؛ روزه داری یکی از دو نوع سلامتی است.»

هشتم: مراحل خودسازی

خودسازی و عبادات مراحل دارد و میدان تکامل برای همه همچنان باز است. در زمینه ماه رمضان و روزه داری هم هر کس می تواند به درجات عالی تری از خودسازی و تعالی معنوی دست یابد. در حدیث از امام علی علیه السلام می خوانیم:

«صَوْمُ الْقَلْبِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ اللِّسَانِ وَ صِيَامُ اللِّسَانِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ الْبَطْنِ؛ روزه دل بهتر از روزه زبان است، و روزه زبان از روزه شکم برتر است.»

کنترل دهان، کنترل زبان و کنترل قلب، مراحل مختلف تکامل روزه داران است و هر کس در یکی از این سه جایگاه قرار می گیرد.

همان بزرگوار فرموده است: «روزه نفس از لذات دنیوی، برترین روزه هاست.»

آری برای دست یابی به لذایذ جاودانه باید از برخی لذایذ دنیوی روزه گرفت.

نهم: روزه و جهاد

روزه و جهاد با هم قرابت و خویشاوندی دارد. هر دو تلاش در راه خداست. هر دو به قصد قربت انجام می شود، هر دو نشان قوت اراده انسان است، هر دو در راه حاکمیت خدا بر زندگی انسانها شکل می گیرد، در هر دو تمایلات و غرائز حیوانی کنترل می شود، هر دو به انگیزه ای مقدس انجام می شود، هر دو به صبوری و استقامت نیاز دارد، و هر دو پشتوانه استقلال ملتها است.

هر دو با یاد خدا و دعا و نیایش همراه است، هر دو عامل سلامتی است، و هر دو نوعی خودسازی و یاری دیگران است.

از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرموده اند: «الصَّوْمُ فِي الْحَرِّ جَهَادٌ؛ روزه در گرما نوعی جهاد است.»

دهم: روح و جسم

انسان موجود دو بعدی است، روح است و جسم. قلب است و قالب. برنامه ریزی و تلاش برای تلاوت، تدبّر، آموزش، تفسیر، حفظ قرآن و گسترش جلسات قرآنی توسط مسئولان فرهنگی و رسانه های کشور و مبلغان و روحانیون گرامی، از بهترین اقدامات فرهنگی محسوب می شود آمیزه ای از مادیت و معنویت است، هم به غذای مادی نیاز دارد و هم به غذای معنوی. انواع غذا، میزان و زمان آن در سلامت و سعادت انسان نقشی بنیادی دارد. غذای جسم همیشه باید از نظر کمیت، کیفیت، پاکی و حلال بودن مناسب باشد و غذای روح نیز باید به میزان کافی و پاک و سالم و مفید در اختیار انسان قرار گیرد. قرآن سفره روح انسانهاست که در ماه پربرکت رمضان گسترده شده است. پاک ترین، سالم ترین و مفیدترین سفره، سفره خداست. «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَأْدَبَةُ اللَّهِ»؛ سفره ای که در شب قدر بر بشریت نازل شده است. و میزبان این سفره حجت خداوند ولی عصر و خلیفه خدا در زمین است. محدث بزرگوار شیخ عباس قمی فرموده است: از وظایف هر شب ماه رمضان این است که انسان دعاها را مأمور و اعمال نیکو و صالح را با یاد و نام کسی آغاز کند و پایان بخشد که معتقد است او نائب خداوند (جل جلاله) در میان عباد و بلاد است و برای او آن گونه که شایسته اوست، دعا کند و پس از تمجید خدای متعال و درود بر پیامبر و آل آن بزرگوار صلی الله علیه و آله ، دعای اللهم کن لولیّک... را بخواند، و علماء آن را در اعمال شب بیست و سوم رمضان ذکر کرده اند.